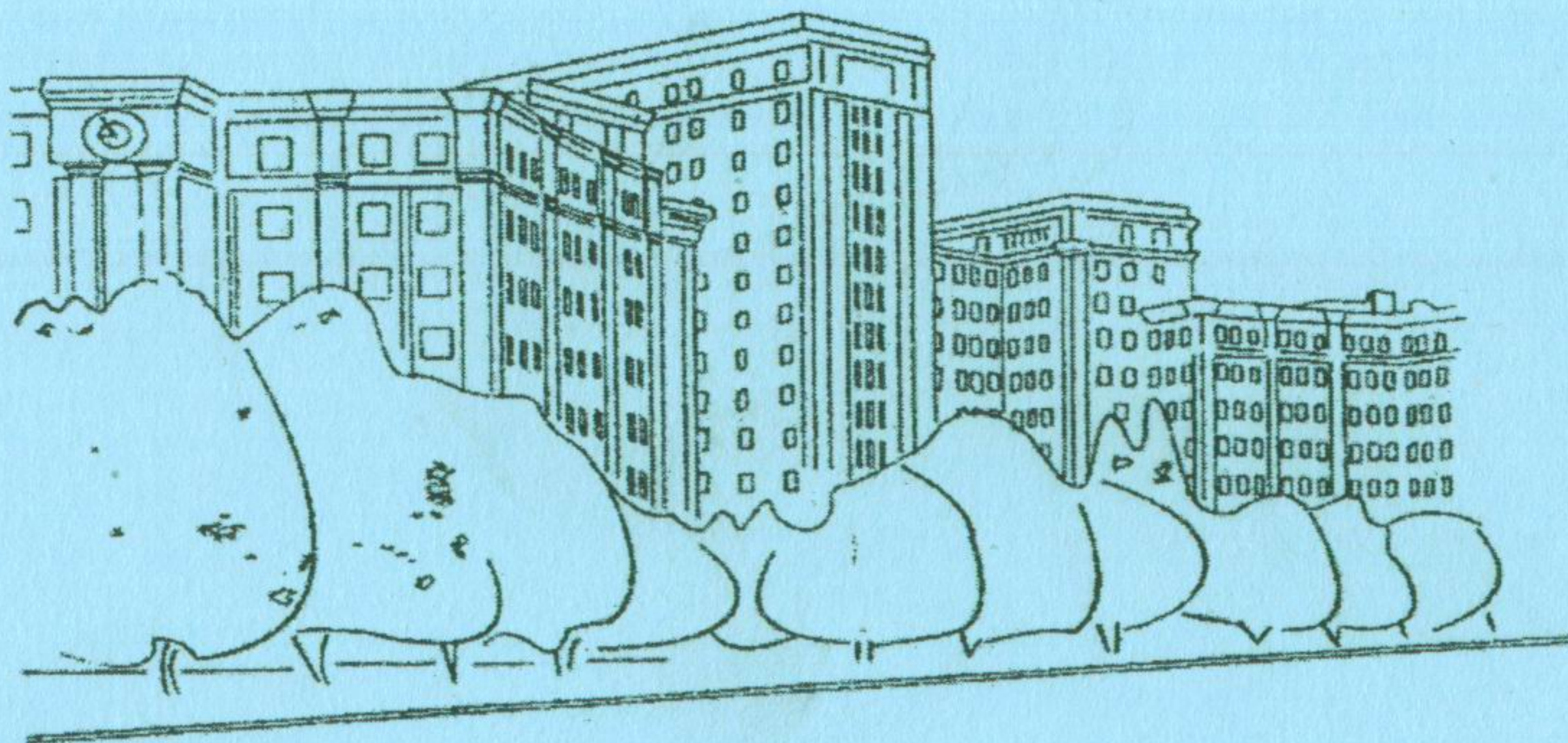

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

Історичний факультет
Студентське наукове товариство

КАРАЗІНСЬКІ ЧИТАННЯ (історичні науки)

*Тези доповідей
64-ї міжнародної наукової конференції
22 квітня 2011 р.*

Харків 2011

Чуйко Е. Япония на Вашингтонской конференции 1921–1922 гг.	150
Шуванов А. Деятельность Русско-Азиатского банка в контексте экономического развития Российской империи	152
Яременко С. Український вектор східної політики Польської республіки в 1918–1926 рр.	153

Розділ III. Історія міжнародних відносин та військових конфліктів

Артамонова К. Позиция США и СССР в отношении Кипрской проблемы (1960–1974 гг.)	156
Багалика Т. Внешнеполитический курс администрации Д. Эйзенхауэра: попытка переосмысления	157
Белоус С. Тактика и стратегия США в Косовском кризисе: взгляд через призму мемуаров М. Олбрайт	158
Бузань В. Арабсько-ізраїльські війни в контексті суперництва між США та СРСР	160
Владов А. К вопросу о соответствии Болгарии «копенгагенским критериям» накануне вступления страны в ЕС	161
Власенко В. Німецький поліцейський апарат та його функції в роки нацистської окупації на території Житомирщини	163
Волкова Є. Радянсько-турецькі переговори в Москві 1920 року та їх значення в системі міжнародних відносин першої половини 20-х рр. XX ст.	164
Волошин Д. Внешняя политика СССР после Второй мировой войны как фактор раскола Германии	165
Вязанкин В. Оккупированный Плавск: неизвестные страницы Великой Отечественной войны	167
Гвоздков С. Реакція держав світу на грузинсько-російський конфлікт у серпні 2008 р.	168
Головіна К. Проблема розширення НАТО на Схід: регіональний вимір (постановка питання)	169
Гончаренко Л. Колоніальна концепція О. Бісмарка та її реалізація в 1884–1890 рр.	171
Греков В. Проблеми використання літописів як джерела з історії військової справи Давньої Русі	172
Гусейнов М. К вопросу о событиях 1915 года в Османской империи: геноцид или депортация армян?	173

Демянчук А. Азербайджано-армянский спор из-за Нагорного Карабаха в свете документов опубликованных на официальном сайте МИДа РФ	174
Денисюк І. Відносини між НАТО і ОБСЄ	176
Звягіна О. Шлях пошуку європейської єдності (IX–XIX ст.)	178
Золотарьова Я. Єврейська еміграція в контексті ізраїльсько-радянських відносин у 1967–1989 роках	179
Зуєва А. «14 пунктів» Вудро Вільсона та проблема американо-османських відносин у 1918 р.	180
Калугин О. Харьков в геополитических планах руководства фашистской Германии	182
Каштанов К. Международные последствия Суэцкого кризиса 1956 года	183
Легкошкур О. Муай-Тай, як культурна спадщина та ідеологія Таїланда	185
Печерська М. Позиція Європейського Союзу по відношенню до Ізраїлю та Палестинської Національної автономії в контексті арабо-ізраїльського конфлікту	186
Пилипенко В. А. Громико і Ташкентська декларація 1966 р.	187
Підберезних І. Ялтинсько-Потсдамська післявоєнна система світоустрою: головні ознаки та особливості	188
Радченко Ю. Пособники в уничтожении: городское самоуправление и Холокост в Харькове (1941–1942 гг.)	190
Савенков В. Політика Великої Британії стосовно розвитку транс-близькосхідних комунікацій у 30-х рр. XIX ст.: основні етапи	192
Святенко А. Вклад харьковских ученых в оборонный потенциал Российской империи (XIX – начало XX вв.)	193
Сердечный Д. Сравнительная характеристика китайского и японского клинкового оружия XII–XVI в.	195
Скиба А. Перебування американського експедиційного корпусу в Європі наприкінці Першої світової війни: мета та результати	196
Скиба Р. Еволюція теорії і практики нейтралітету в європейській історії	197
Хмуляк М. Вплив «особливих відносин» США та Великої Британії на формування оборонної складової в Євросоюзі	199

**Політика Великої Британії стосовно розвитку
транс-близькосхідних комунікацій у 30-х рр. XIX ст.:
основні етапи**

Валерій Савенков

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

E-mail: savenkov_v_v@mail.ru

Вивчення комплексу проблем, пов'язаних із формуванням та функціонуванням транснаціональної системи транспортних коридорів є досить актуальним, адже на сьогодні він становить одну з найважливіших складових сучасної світової політики, значення якої, до того ж, має стійку тенденцію до зростання. Зважаючи на це, вельми доцільним є звернення до історичного досвіду Великої Британії – країни, яка свого часу спромоглася створити в межах власної імперії найкрупнішу та найефективнішу комунікаційну систему у світі. У 30-і рр. XIX ст. у справі розбудови та підтримання другої (східної) Британської імперії для англійців велике значення мало, насамперед, забезпечення швидких та ефективних шляхів сполучення з Індією, які й мали пролягти територією Близького Сходу.

Попри наявність величезної кількості фундаментальних праць, присвячених різним аспектам досліджуваної проблеми, – варто згадати, наприклад, роботи Х. Л. Хоскінса, Дж. Марлоу, Д. Фарні, Ч. Холлберга, А. Т. Вільсона та ін., – жоден з фахівців не спромігся визначити періодизацію комунікаційної політики Великої Британії щодо Близького Сходу, розглядаючи 30–40-і рр. XIX ст. як єдиний підготовчий етап, що передував будівництву в Єгипті залізниці та Суецького каналу. Між тим, саме у вказане десятиліття відбулась якісна зміна британської політики щодо транс-близькосхідного сполучення з басейном Індійського океану.

Отже, на підставі аналізу різноманітних парламентських документів (стенограм дебатів та паперів), Зводу законів Сполученого Королівства, збірок дипломатичних документів та інших джерел можна виділити наступні етапи британської політики стосовно транс-близькосхідних комунікацій у 30-х рр. XIX ст.:

– I етап (1830–1833 рр.) – підготовчий, під час якого проблема забезпечення швидкого та безпечного англо-індійського сполучення через територію Близького Сходу ще не набула окремого значення у зовнішній політиці правлячих кіл Великої Британії; його завершення було позначено вилученням згаданої проблеми з виключної компетенції британської Ост-Індської компанії та постановкою на порядок денний парламенту без прийняття будь-яких конкретних рекомендацій щодо її розв'язання.

– II етап (1833–1834 рр.) характеризується запеклою боротьбою у парламенті щодо визначення пріоритетного шляху удосконалення англо-індійського сполучення та прийняття, під впливом зовнішньополітичних обставин, рішення про надання першочергового розвитку Євфратському (транс-месопотамському) маршруту, який мав тимчасову важливість у стратегічному відношенні, але був абсолютно безглуздим у довгостроковій перспективі підтримання та розвитку східної імперії.

– III етап (1834–1837 рр.) позначився проведенням відповідних досліджень та усвідомленням помилковості прийнятого рішення, наслідком чого було надання транс-єгипетському маршруту статусу пріоритетного шляху англо-індійського сполучення.

– IV етап (1837–1839 рр.) – остаточно переконавшись у правильності обраного курсу, британські правлячі кола опікувались не лише необхідністю всебічного розвитку нової лінії сполучень зі Сходом, яка мала поєднати усі їх володіння у цьому регіоні планети, але й наданням цій лінії, по можливості, офіційного статусу (мається на увазі укладення Лондоном у травні 1839 р. угоди з Францією, яка мала забезпечити якнайшвидший безперешкодний транзит її територією англо-індійської пошти та пасажирів і офіційне затвердження у липні цього ж року документу, відомого, як «Інструкції зі встановлення щомісячного сполучення з Індією»).

Отже, протягом 30-х рр. XIX ст. розвиток транс-близькосхідних комунікацій перетворився на одну з найбільш нагальних проблем подальшого розвитку Британської імперії, що змусило Уайтхолл офіційно прийняти на себе відповідальність за майбутнє англо-індійських комунікацій.

**Вклад харьковских ученых в оборонный потенциал
Российской империи (XIX – начало XX вв.)**

Андрей Святенко

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

E-mail: shikarno20@gmail.com

Ещё в «Предначертании о Харьковском университете» В. Н. Каразин (основатель университета) задумал военное отделение. Он писал: «В отделении сем будут преподавать молодым людям приготовившем себя уже через первое отделение: тактика, строение, осада и защищение крепостей, артиллерия также практические приемы движения, употребительные в разных видах военной службы, и другие познания приличные офицеру и полководцу».

Вклад харьковских ученых был как прямым (изобретения и технологии для военного и морского ведомств), так и косвенным (например, академик А. М. Ляпунов, разработал теорию движения, на основе которой разрабатывались военные технологии вплоть до полетов баллистических ракет). Наиболее известные харьковские ученые, работавшие для военных ведомств: Н. Д. Пильчиков, выпускник и профессор Харьковского университета, позже работавший в Харьковском Технологическом институте, проводивший исследования в области метеорологии, оптики, магнетизма, рентгеновских лучей. Но больше всего в рамках нашего исследования интересны его работы в области радиотехники для Морского министерства. Он изобрел так называемый «протектор» (удалявший радиопомехи и защищавший от радиоперехвата), а также создавал проекты военной техники управляемой по радиосигналу.

Сын казака-офицера, выпускник Харьковского Технологического института Л. М. Мациевич стал выдающимся летчиком, одним из отцов авиаторского движения в России, лично разрабатывал проекты военных кораблей, а также